

Budapest, 1946 XI>+

UML 27-1147/2

Budapest, 13.XI.1946

Lieber Mannheim,

vielen Dank für Ihren Brief und für die liebenswürdige Aufforderung, meine Sachen englisch herauszugeben. Die Essays, die Sie erwähnen, bilden einen einheitlichen Komplex und könnten als ein einheitliches Werk unter dem Titel: "Zwei Jahrhunderte deutscher Literatur" herausgegeben werden. Es wäre dann eine technische Frage, ob man alle Essays in einem Band vereinigen sollte (Umfang ca. 650 Schreibmaschinenseiten), oder ob es nicht vorteilhafter wäre, zwei Bände zu machen. In diesem Fall wäre der Titel des ersten Bandes: "Goethe und seine Zeit" (der Band ist bereits ungarisch erschienen), der des zweiten: "Deutscher Realismus des XIX-XX-ten Jahrhunderts". Die Essays behandeln: Werther, Wilhelm Meisters Lehrjahre, Der Briefwechsel zwischen Schiller und Goethe, Schillers Theorie der modernen Literatur, Hölderlins Hyperion, Faust (dies eine Serie von Studien, allein im Umfang von 120 Schreibmaschinenseiten), Die Tragödie von Heinrich von Kleist, Eichendorff, Georg Büchner, Heine, Gottfried Keller, Wilhelm Raabe, Arnold Zweig, Thomas Mann. Falls eine Zweiteilung erfolgt, beginnt der zweite Band mit dem Essay über Kleist. Die Aufsätze sind zum größten Teil in der "Internationalen Literatur" in deutscher Sprache erschienen. (Ausnahmen sind: Büchner, der in der Zeitschrift "Das Wort" gedruckt ist, sowie Werther und die drei letzten Faust-Studien, die in deutscher Sprache noch nicht erschienen sind. Ich schreibe Ihnen dies so detailliert, weil es eventuell möglich ist, dass Sie oder die anderen Herren die diese Ausgabe leiten, sich mit einem Teil dieser Arbeiten schon jetzt bekannt machen können und sich ein Bild darüberformen können, ob sie das Buch überhaupt wünschen. Die in den Zeitschriften gedruckte Texte sind zumeist endgültige; die wenigen Einfügungen und Korrekturen könnte ich leicht von hier aus nachsenden. Falls ein beträchtlicher Teil der Aufsätze dort zugänglich ist, wäre natürlich die heute postalisch schwere Sendung des Manuskripts wesentlich erleichtert. Ich wäre Ihnen sehr dankbar, wenn Sie mir paar Zeilen darüber schreiben würden, wie weit dies möglich ist. Jedenfalls lasse ich das Manuskript abschreiben, was unter den hiesigen Verhältnissen nicht allzu leicht ist.

MTA FIL. INT.

Lukács Arch.

Den in Ihrem Brief erwähnten Prospekt der Serie habe ich bisher nicht erhalten. Darum ist es mir nicht ganz leicht, Ihnen Vorschläge für andere Bücher zu machen. Jedenfalls teile ich Ihnen die wichtigsten und besten mir bekannten Bücher mit: E.F. Ussiewitsch: eine Sammlung von Essays über vorsovjetiche und sovjetiche russische Literatur. (Die Verfasserin ist sicher ein hervorragender marxistischer Literaturkritiker, vielleicht der beste, den es heute gibt. Die genaue Auswahl des Bandes kenne ich nicht, aber ich weiss, dass eine solche ~~xxxxx~~ bei der Moskauer VOKS / Gesellschaft für kulturelle Verbindung mit dem Ausland / fertig vorliegt. / ~~XX~~ M.A. Liefshitz: Fragen der Literatur und Kunst (eine sehr bedeutende Essay-Sammlung, die von marxistischem Standpunkt Winkelmann, Hegel, Marx und Lenin behandelt. Der Verfasser hat im Jahre 1838 in der Zeitschrift: Literaturnij Kritik ebenfalls einen sehr bedeutenden Aufsatz über Vico veröffentlicht,

2.
müsste man unbedingt dem englischen Band anschliessen. x/x Ich halte Liefschitz für den philosophisch und soziologisch begabtesten Denker von allen in und ausserhalb Russlands, die ich kenne. / Rubinstein: Psychologie / Der genaue Titel ist mir im Moment nicht erinnerlich. Das Buch erhielt seinerzeit den Stalin-Preis. Es ist die erste systematische Zusammenfassung der Probleme der Psychologie von marxistischem Standpunkt und darum wahrscheinlich für ein englisches Publikum interessant, umso mehr als es eine eingehende Kritik aller wichtigen & psychologischen Strömungen des Westens enthaelt. / Und endlich noch ein Vorschlag, bei welchem ich, infolge meiner Unkenntnis Ihrer Publikationen etwas unsicher bin: Makarenko: Paedagogisches Poem. Dies ist im Wesentlichen ein belletristisches Werk, das die Erfahrungen des Verfassers bei jenen Kindern und Jünglingen beschreibt, die infolge der ungünstigen Verhaeltnisse Vagabunden geworden sind. Er zeigt die erzieherische Wirkung der Arbeit und des sozialen Gefühls über den "Anarchismus" des Vagabudentums. Es ist ein ausgezeichnetes Buch und für jeden Paedagogen - besonders in der Nachkriegszeit - in höchstem Masse lehrreich. / Wenn Sie diese Bücher haben wollen, so schreiben Sie an den Praesidenten der VOKS, W.S. Kamenjov, wenn Sie es wollen, mit Verufung darauf, dass die Vorschlaege von mir stamme

Der sachliche Teil dieses Briefes ist so lang geworden, dass ich für den persönlichen nur wenig Raum und Zeit mehr übrig habe. Nach unserer Begegnung in Frankfurt fuhr ich sehr bald in die Sowjetunion, wo ich, besonders vom Standpunkt der materiellen und idellen Bedingungen der wissenschaftlichen Arbeit die glücklichsten Jahre meines Lebens verbracht habe. Seit August 1945 bin ich in Budapest, als Professor für Aesthetik und Kulturphilosophie an der Budapester Universitaet. Das Leben ist hier sehr interessant, nur ist die gesellschaftliche so gross, dass ich zu keiner wissenschaftlichen komme. Auch Gertrud hat die Zeit in der Sowjetunion zur Vertiefung ihrer ökonomischen Arbeiten benützt, die jedoch auch jetzt noch nicht bis zur Veröffentlichung gediehen sind. Die beiden jüngeren Kinder, Teri und Ancsi sind beide Ingenieure in der Sowjetunion; wir erwarten sie in den naechsten Wochen. Über Lajcsó, der in Manchester ist, wissen Sie wahrscheinlich mehr als wir. Ihn erwarten ebenfalls dieser Tage.

Bitte übergeben Sie Ihrer Frau die herzlichsten Grüsse von Gertrud und mir. Balázs s sind noch vor uns in Budapest angekommen, er hat hier mit seinem Theaterstücken und Gedichten schöne Erfolge gehabt. Ein neues Drama, mit Kodálys Musik wird in dieser Saison aufgeführt; ebenfalls wird sein autobiographischer Roman bald erscheinen.

Mit herzlichen Grüssen auch von
Gertrud

Ihr

Georg Lukács

MTA FIL. INT.

Lukács Arch.

Kedves Mannheim,

Budapest, 1946. XI. 13.

Nagyon köszönöm a levelét és a szives felkérést dolgom angol kiadására. Az Ön által említett esszék egy egységes komplexumot képeznek, ezért mint összefüggő egészet lehetne kiadni "A német irodalom két évszázada" címmel. De lenne egy technikai jellegű kérdésem: Vajon lehetséges-e az összes esszét egyetlen kötetben kiadni/kb. 650 gépirásos oldal terjedelemben/, vagy ami nem lenne éppen előnyös, csak két kötetben? Ez utóbbi esetben az első kötet címe "Goethe és kora" lenne, /a kötet már magyarul megjelent/, a második köteté pedig "A német realizmus a XIX-XX. században,". Az esszék Wertherrel, Wilhelm Meister tanulóéveivel, Schiller és Goethe levélváltásával, Schiller modern irodalomelméletével, Hölderlin Hyperionjával, a Fausttal /ez egy tanulmány sorozat, ami önmagában 120 gépelt oldalt tesz ki/, Heinrich von Kleist tragédiáival, Eichendorffal, Georg Büchnerrel, Heinével, Gottfried Kellerrel, Wilhelm Raabeval, Arnold Zweiggel, Thomas Mannal foglalkoznak. Abban az esetben, ha a kétrészes megoldásra kerülne sor, a második kötet a Kleist-esszével kezdődne. A tanulmányok nagyrészt az "Internationalen Literatur" már közölte, kivéve a Büchnerről szólót, mert az a "Das Wort" c. folyóiratban jelent meg, valamint a Wertherrel foglalkozót és a 3 Faust-tanulmányt, az utóbbiak német nyelven eddig még nem jelentek meg. Minderről azért írok Önnek ilyen részletesen, mert lehetséges, hogy Ön vagy mások, akik ezeket a kiadványokat szerkesztik, a munkák egy részével már most megismerkedhetnek és képet alkothatnak arról, hogy vajon feltétlenül ki óhajtják-e adni a könyvet. A folyóiratokban megjelent szövegek jórészt véglegesnek tekinthetők, néhánynak a kiegészítését és korrekturáját innen elküldhetem. Abban az esetben, ha a szóba jöhető tanulmányok egy része ott elérhető, a kéziratok nehézkes póstai szállítása elkerülhető lenne. Nagyon hálás lennék Önnek, ha írna pár sort arról, hogy mindez kb. mennyi időt venne igénybe. Minden-

esetre a kéziratot leirathatom, ami azonban az itteni körülmények mellett nem tulságosan könnyü feladat.

Az Ön levelében említett sorozat prospektusa jelenleg még nincs a birtokomban. Ezért sem könnyü nekem egyéb könyvekre vonatkozólag ajánlatot tennem Önnek. Mindenesetre közlöm Önnek az általam ismert fontosabb és jobb könyveket: F.F. Ussiewitsch: Esszégyűjtemény a szovjetelőtti és a szovjet-orsz irodalomból. Az író egészen bizonyosan egy ragyogó marxista irodalomkritikus, a legjobb a ma létezők közül. A kötet válogatását pontosan nem ismerem, de tudom, hogy egy hasonló a moszkvai VOKSZ-nál/ Külföldi Kulturális Kapcsolatok Társasága/ már készen van. M.A. Liefschitz: Az irodalom és a művészet kérdései. /Ez egy jelentős esszégyűjtemény, Winckelmann, Hegel, Marx és Lenin álláspontjával foglalkozik. A szerző a Litgeraturnij Kritiká c. folyóiratban egy ugyancsak nagyon jelentős tanulmányt tett közzé Vicoról 1938-ban, amit feltétlenül fel kellene venni az angol kötetbe. Liefschitzet személyesen is ismerem, őt mind Oroszországban, mind azon kívül a legtehetségesebb filozófiai és szociológiai gondolkodónak tartom. /Rubinstein: Psychologie/ A pontos cím ebben a pillanatban nem jut az eszembe. A könyv annak idején Sztálin-díjat kapott. Ez a pszichológia első szisztematikus marxista szempontu összefoglalása, s azért is érdekes lenne az angol olvasóközönség számára, mert a Nyugat legfontosabb pszichológiai áramlatainak beható kritikáját nyújtja. Végül még egy javaslat: Ezzel kapcsolatban, mivel az Önök publikációit illetően nincs ismereteim, bizonytalan vagyok: Makarenko: Pedagógiai hősköltemény. Ez lényegében egy szépirodalmi mű, amiben a szerző egy bizonyos fajta gyerekekkel, fiatalokkal kapcsolatos tapasztalatait írja le. Bemutatja a munka és a társadalmi érzület nevelő hatását a csavargás "anarchiájával" szemben. Ragyogó könyv, minden pedagógus számára - különösen a háboru utáni időkben - nagyon tanulságos. Ha Önnek kellene ezek a könyvek, úgy írjon a VOKSZ elnökének, W.S. Kemenjovnak, s ha óhajtja, hivatkozzon arra, hogy az

ajánlat tőlem ered.

A levél dologi része olyan hosszúra sikerült, hogy a személyes vonatkozásokra már alig maradt hely és idő. Nemsokkal a frankfurti találkozásunk után, elutaztam a Szovjetunióba, ahol a tudományos munka anyagi és szellemi feltételei szempontjából életem legboldogabb éveit töltöttem el. 1945 augusztusa óta Budapesten élek és mint a Budapesti egyetem esztétika és kulturfilozófia professzora működöm. Az élet itt nagyon érdekes, de a társadalmi elfoglaltságom oly nagy, hogy semmilyen tudományos munkához nem jutok hozzá. Gertrudnak is jutott ideje a Szovjetunióban arra, hogy a szükséges ökonómiai munkákban elmélyedjen, de ez még nem jutott el a publikálásig. A két kisebb gyerek, Feri és Ancsi, mindketten mérnökök a Szovjetunióban; a közeli hónapokban várjuk őket. Lajcsóról, aki Manchesterben él, Ön valószínűleg többet tud, mint mi. Őt meg a napokban várjuk éppen haza.

Kérem adja át Gertrud és az én szívélyes üdvözetemet kedves feleségének. Balázs még előttünk érkezett Budapestre, szindarabjaival és költeményeivel szép sikereket arat itthon. Egy új drámáját Kodály zenéjével ebben a szezonban mutatják be, életrajzi regénye is nemsokára megjelenik.

Szívélyes üdvözet Gertrudtól

is

az Ön

Lukács Györgye

Eredeti nyelv: német

Írdította: Gábor Éva

1979. július 25